

RAINER M. JÁNOS

A STÁTUSZVESZTÉS TÖRTÉNETEI

Századosok, 1948–1956

A „Századosok” című kutatás egy jól körülhatárolható, két világháború közötti középosztálybeli csoport, az 1939 januárjában a Ludovika Akadémián felavatott honvédtisztek (160 fő) háború utáni sorsát vizsgálja.² A túlélők (a létszám valamivel több, mint kétharmada) az 1940-es évek végére – ekkor harmincas éveik elején jártak – elvesztették középosztálybeli státuszukat, és meglehetősen alacsony pozíciókba süllyedtek. Ehelyütt a státuszvesztés átélését három volt százados példájával illusztrálom. Valamennyi a szovjet típusú rendszerrel való konfrontáció dokumentumaiban maradt meg, vagyis a rendszer elnyomó gépezetének terméke. Zárt nyelvi világgal van dolgunk, alant azonban talán felsejlenek a századosok egykorú attitűdjei.

I.

A nemesi származású, rádóczi és várallyai Boda Sándor (második előnevét vezetéknevként is felvette, érdekes módon éppen 1948-ban) a budapesti 1. légvédelmi tüzérsztyályban szolgált avatásától kezdve végig – a budapesti gyűrűben esett szovjet fogságba 1945. január 30-án. 1947 júliusában tért haza, igazolták, majd B-listázták – ennek ellenére két héttel elbocsátó határozata után, 1948. január 1-jén szolgálatba lépett mint a HM Felszerelési alcsoportfőnökség segéd tisztje. Ekkor még nem léteztek kísérleti átképző tanfolyamok, és a hadse-

1 A tanulmány elkészítését az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című pályázat támogatta.

2 Részlet egy készülő nagyobb lélegzetű tanulmányból.

regfejlesztés sem indult meg. Egy frissen B-listázott, pártonkívüli százados felvétele eléggé szokatlan. Kézenfekvő magyarázatul valamilyen magas kapcsolat szolgálna, ilyenről fennmaradt iratai nem szólnak. Személyi és állambiztonsági irataiban egyaránt található utalás arra, hogy Boda kapcsolatban állt az ellenállási mozgalommal, hogy keresték a nyilasok és a Gestapo is, de ennek részleteire ő maga sem igazolási eljárása során, sem 1950-es keltezésű önéletrajzában nem tért ki. Visszavételében mindenesetre szerepet játszhatott.³

1948. november 25-én a rátóti vasútállomáson a határőrök igazoltatták, majd letartóztatták Boda Sándort. A Budapesti Katonai Törvényszék 1949 februárjában 1 év 3 hónapi börtönre, lefokozásra és politikai jogai 3 évi felfüggesztésére ítélte; fellebbezés híján ez jogerőre is emelkedett. A vád egyrészt *külföldi fizetőeszközök zárolt letétbe helyezésének elmulasztása* volt, mert Boda bátyjától (aki nem tért haza a háború után) levélben 15 dollárt és 25 schillinget kapott. Ezt a csekély összeget ki is akarta vinni 800 magyar forinttal együtt, ami ugyancsak törvénybe ütközött. Kiderült, hogy vétkes ún. *forintkijárlás*ban is: további 800 Ft-ot adott egy bizonyos Horváthnének, aki cserébe 1000 schillinget ígért neki bécsi háza jövedelméből, nyilván Boda sikeres ausztriai érkezése után. A fő vád azonban a katonai büntető törvénykönyvben meghatározott *szökés* volt. Boda egyébként embercsempész segítségével kívánt emigrálni, aki szolgálataiért 1500 Ft-ot kért és kapott.

Boda vallomása szerint az emigráció ötlete hirtelen született, csak két héttel az eset előtt, november 10-én, amikor egészségügyi szabadságot kért. Az akkori viszonyok között komolynak számító pénzösszegek felhalmozása inkább hosszabb tervezetésre utal. Régi kapcsolatrendszerét is mozgósította – Horváthné mellett például évfolyamtársa, Ludmann Emil tüzér százados özvegy édesanyját; ő szerezte az embercsempészt. Ludmann, aki nem tért vissza Magyarországra a háború után, valószínűleg már ekkor is Grazban élt. Lehetséges, hogy Boda osztálytársa segítségére is számított a határ túloldalán. A disszidálás végcélja Boda Franciaországban élő bátyja lett volna, aki vagy játékgyártó vállalkozásában alkalmazta volna öccsét, vagy együtt Ar-

---

3 Hadtörténelmi Intézet Levéltára, Honvédelmi Minisztérium Központi Irattár (HIL HM KI) 5292. sz. tiszti okmánygyűjtő. Boda bátyja, Imre hírhedt hadbíró százados volt, 1945-ben nem tért vissza Magyarországra, lásd *Varga László*: „Forradalmi törvényesség” – Jogszolgáltatás 1945 után Magyarországon. Beszélő, III. folyam, IV. évf. 11. sz. 1999. nov. 57–73.

gentínába mentek volna. Kihallgatásakor Boda azzal indokolta tettét, hogy mint *pártonkívüli régi katona* „nem soká maradhatott volna a hadseregben”, „megélhetési gondtól” vezetve próbált tehát kijutni bátyjához. A fizikai és idegrendszeri betegségektől gyötört százados előre látva valószínű elbocsátását (ami egyébként valóban folyamatban volt) megpróbálta elhagyni az országot; a kísérlet nem sikerült. Egészségi állapotát figyelembe véve kaphatott ilyen enyhe büntetést. Boda 1949 végén egyharmad kedvezménnyel szabadult, társaihoz hasonlóan gyorsan váltogatta munkahelyeit és -köreit, volt biztosítótársasági üzletvezető, geodéta, figuráns és technikus, de utóbbi is a földmérés területén. 1956-ban sikerült neki, ami 1949-ben nem.⁴

2.

Haám Gyula egyike volt a Ludovika 1935–39-es évfolyam kevés önköltséges hallgatójának. Apja, Haám Arthur földbirtokos, országgyűlési képviselő volt, előbb a kormánypárt, 1939-től a nyilasok frakciójában. Haám Gyula gyalogsági főhadnagy 1942-ben nősült, feleségül vette Zsoldos Károly földbirtokos és többszörös háztulajdonos lányát. Az örömteli esemény különös jelentőségét az adta, hogy 1944 késő őszén Zsoldos Vác-Klárpusztai kastélyában bujkált Bajcsy-Zsilinszky Endre, a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottságának elnöke. Az ellenállás utolsó kísérletét jelentő politikai-katonai mozgalom azt tervezte, hogy katonai alakulatok és a felfegyverzett civilek akciójával utat nyit a szovjet csapatoknak Budapestre, megkímélve azt az ostromtól, egyben hazai földön, az ország fővárosában hoz létre új, antifasiszta politikai központot, lehetőleg ellenkormányt. Haám százados már (október 9-e óta, sebesüléséből lábadozva) a kastélyban tartózkodott, amikor 22-én Bajcsy-Zsilinszky és felesége, valamint néhány társa, így Fall Endre, az Országos Revíziós Liga ügyvezető igazgatója és Drózdy Győző megérkeztek. A következő napokban politikai tanácskozások sorozatát tartották itt, többek között Kovács Imre, Makai Miklós és mások részvételével. Haám százados a rendelkezésére álló autón szállította őket Budapestről Vácra és vissza, és Budapesten is közreműködött a kapcsolattartásban, egészen november 9-ig, amikor is Bajcsyék visz-

4 Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) 3.1.9. 3.1.9. V-135730. Boda Sándor vizsgálati dossziéja.

szamentek a fővárosba. Haám (és Zsoldos) ellenállási érdemei révén birtokaik egy részét megtarthatták, a százados pedig átkerült a demokratikus hadseregbe. 1947-ben a váci kiegészítő parancsnokságon teljesített szolgálatot.⁵

Ebben a minőségében jelent meg 1947. április (vagy július) 1-jén Püspökhatvanban, hogy szemrevételezze az alakulat számára esetleg megvásárolható lovakat. Dolga végeztével a százados a kocsmába ment, majd a falusi cipészhez tért meg vacsorázni, ahol hamarosan egy zenész (hegedűs) cigány is megjelent. Ekkor hangzott volna el az a mondat, amelyből néhány hét múlva népügyészségi vádirat lett, amelynek révén Haám századost előbb felfüggesztették, majd a hadseregből is eltávolították. Vádirati megfogalmazásban Haám azt mondta a zenésznek, aki felajánlotta, hogy elhúzza a tiszt úr nótáját: *„Menj a kommunista titkárhoz hegedülni! Le vagytok szarva az összes titkáraitokkal együtt, a fene ette volna meg az összes MKP és Szocdempárti tagokat, ahol egy is van!”*

A püspökhatvani rendőrség meghallgatta valamennyi jelenlévőt, a századost, a tisztiszolgáját (aki polgári alkalmazott volt, egyesek kocsisnak, küldöncnek mondták), a cipészt, a feleségét, a zenészt és a cipészék ismerősét, Kohn Mór fuvarost. Kohn rongy- és bőrgyűjtéssel is foglalkozott, s ha bőrt vitt a cipésznek, ott is aludt nála. Ahogy a szóban forgó estén is. A történetet nagyjából ugyanúgy mondták el mindannyian. A százados kíséreléssel a kocsmában tudta meg, hogy a cipészéknél lehet vacsorázni. A cigány maga jelent meg, hallván a vendég érkezéséről. A beszélgetés ekkor már tartott egy ideje, és az általános helyzet körül forgott. Amikor Lakatos László felajánlotta szolgálatait, Haám elküldte, mondván, nincs pénze ilyesmire. A hegedűs arra hivatkozott, hogy a kommunista falujáróknak is szokta húzni (és azok jól megfizetik), mire elhangzottak az inkriminált mondatok. Lakatos, Haám kérdésére, hogy kommunista-e, magát szocialistának vallotta. A százados erre kifakadt, mondván, „kellett ez a világ nektek”, hiába van neki földje, feketén kell vásárolnia a búzát, mert a termettet be kellett szolgáltatni 40 Ft-ért mázsánként, és meg kell venni 170-ért. Szóba került a „legény” havi 210 Ft-os fizetése, hogy nincs rendes ruhája – de parancsnoka is ugyanígy van ezzel: *„Itt vagytok én is, nincs egy rendes ruhám, sem egy rendes cipőm, mint*

5 Budapest Főváros Levéltára (BFL) XXV.2.b - 1947 – 4901. Budapesti Népügyészség, büntető iratok.

azelőtt, így kell kinézni egy magyar századosnak?!" A konyha padlatán pihenő Kohn az egyik vallomás szerint erre azt javasolta volna, hogy keményen kell dolgozni; más interpretációban védelmébe vette a munkáspártokat. Szóváltás alakult ki a tisztiszolga és az ágyrajáró fuvaros között. Ennek tartalma tűnik a legkevésbé rekonstruálhatónak. Az egyik verzióban a csicskás azt mondta, Kohn azért védi a baloldali pártokat, mert kommunista, feketéző vagy zsidó (esetleg mind a három!); a másikban azt, hogy azért mondja ezt, mert egy feketéző zsidó – ebből az emlékezetből a kommunista hiányzott. Kohn szerint a százados kérdezte meg, milyen vallású, és amikor kiderült, hogy zsidó, gyorsan elhallgattatta a legényét, aki viszont azt vallotta: ő csak annyit mondott, hogy manapság kizárólag feketézésből lehet megélni. Haám úgy emlékezett, hogy a legénye hozta fel Kohn zsidóságát, mire ő leintette: *„Fogd be a szádat, ez nem ide tartozik, ilyent mondani nem lehet.”* A szóváltás (és a vacsora) végeztével a cipész – aki egyik kihallgatott szerint sem nyilvánított véleményt – a rendőrségre ment feljelentést tenni, egyben jelentette az esetet a községi MKP-titkárnak is. Haám százados a kisbírónál aludt, másnap pedig – hallván a feljelentésről – felkereste mind az MKP, mind az SZDP helyi titkárait, és bocsánatot kért. 1947. július 14-én ennek ellenére letartóztatták, de pár nap után elengedték; végül a Budapesti Népügyészség novemberben megszüntette az eljárást, mert a kijelentést nem látta alkalmasnak a gyűlöletkeltésre, továbbá értékelte Haám bocsánatkérését is. Az ily módon rögzített diskurzus tartalmazta az átmeneti évek közbeszédének megannyi központi témáját. Számunkra a legérdekesebb a középosztályi státusz megingásának érzékelése, a kommunistáknak tulajdonított felelősség mindezért – és persze a nem múltó antiszemitizmus. Figyelemre méltó, hogy a politikailag iskolázott százados éppen ezzel szemben lépett fel (minden bizonnyal), elválasztva az antikommunizmust annak mindennapi antiszemita keretétől. Sokat ez sem segített rajta, mert a hadseregből még abban az évben eltávolították. Haám Gyula felesége birtokán gazdálkodott 1951-ig, majd Budapestre jött, és a II. ker. Sütőipari Vállalatnál lett áruszállító. Innen 1962-ben fegyelmivel elbocsátották, és a Mezőgazdasági Termékeket Rakodó, Szolgáltató és Feldolgozó Szövetkezeti Vállalatnál helyezkedett el mint árudiszponens.⁶

6 BFL – XXV.4.a – 1962 – 128, Fővárosi Bíróság, büntetőperes iratok.

3.

Az identitás válságának talán legtisztább és mindenképpen legtömörebb megfogalmazása lett a Gerley Győző százados elleni eljárás alapja. Vitézi címét Gerley hivatásos honvéd alezredes apjától örökölte. Eredetileg az évfolyam két folyamór fegyvernemhez tartozó hallgatójának egyike volt, 1942-ben azonban repülőtisztté képezték, át és az 1. távfelderítő repülőosztály kötelékébe került. Velük teljesített (keleti) frontszolgálatot két ízben, s szerzett a szokásos kitüntetések (Kormányzói Dícsérő Elismerés bronz, Tűzkereszt I. fokozat) mellé egy II. osztályú német vaskeresztet is. Amerikai hadifogságból 1945 őszén érkezett haza, a következő év tavaszán igazolták, nyáron B-listázták mint létszámfelettit. Ám érdekes módon ezt a határozatot 1947 augusztusában visszavonták, sőt vissza is helyezték a tényleges állományba. Ismét igazi százados lett, de nem sokáig, mert 1948. január 1-jével nyugállományba helyezték. A későbbi iratok meglehetősen nagyvonalúsággal ábrázolták Gerley polgári foglalkozásait; 1950-ig többnyire segédmunkás volt itt-ott, 1950-ben a Budapest Kőbányai Középítési Nemzeti Vállalat munkavezetője lett, 1955-ben pedig az újpesti Vacuumtechnikai Gépgyár alkalmazásába került (a bírósági iratok az Egyesült Izzót, a gépgyár törzsvállalatát tüntették fel), ahol a műszaki osztály szabványügyi csoportvezetői beosztását foglalta el. Számos társával ellentétben Gerley százados már az ötvenes évek közepére stabilizálta helyzetét a szocialista rendszer alsó középosztályában: távol a fizikai munkától, technikus besorolásban. Ehhez külön szakképzettséget nem szerzett, de Ludovika helyett minden iratában *műszaki akadémiát* tüntetett fel iskolai végzettségként. Az akkori átlagot meghaladó, 1500 Ft-os havi keresettel rendelkezett. Tartalékos tisztként megbízhatatlannak nyilvánították, de ezt talán nem is tudta. Nyilvántartásba vételekor, 1950-ben nem utasította el a Néphadseregben való tényleges szolgálatot sem (erről minden tartalékos tisztnek nyilatkoznia kellett), de hangsúlyosan utalt szívbetegségére. A kieg persze amúgy sem számolt Gerley tartalékos százados aktiválásával. Gerley özvegy édesapja az ötvenes évek elején csaposként dolgozott, „nyugdíj és özvegyi nyugdíj nélkül”, mint fia írta önéletrajzában – vagyis a stabilizáció távolról sem terjedt ki az egész családra.

1955. június 8-án – fizetésnapon – Gerley barátaival szórakozott a margitszigeti Nagyszállóban, ami jelentős mennyiségű szeszes ital elfogyasztását (is) je-

lentette.⁷ Hajnali 2 óra körül a Móricz Zsigmond körtéri talponállóban találta magát egy ismeretlen személlyel iszogatva, akivel együtt is indultak el onnan 2 után. A Magyar Nemzeti Bank körtéri fiókjánál, az építkezési állványzat alá húzódva egy rendőr szakaszvezető posztolt. Ha Gerley meglátja, feltehetően nem mondta volna ismeretlen társának, amit a rendőr hallott: „Én vitéz Gerley Győző százados vagyok, az voltam és az is maradok, nem adok neki 5-6 hónapot!” A szakaszvezető igazoltatta őket, az ismeretlen társ elpárolgott, a százados azonban átadta személyazonossági igazolványát. De csakhamar meggondolta magát, és megpróbálta kicsavarni a rendőr kezéből a passzust, mire az pisztolyt rántott. Gerleyt előállították, majd előzetes letartóztatásba helyezték.

Bár Gerley ismeretlen beszélgetőtársa eltűnt, a jelenetnek mégis akadt kívülálló tanúja, egy arra járó villamoskalauz. Gerley kijelentésére vonatkozóan semmit sem tudott mondani, mert azt nem is hallotta, már csak az igazoltatásra lett figyelmes. Zűrzavaros vallomásaiban eleinte azt állította, hogy amíg a rendőr az igazolványt tanulmányozta, Gerley „jelekkel”, esetleg „szájmozdulattal” arra hívta fel, hogy együtt üssék le a szakaszvezetőt. Ez a momentum, amely a hatóság elleni erőszak amúgy is baljós vádját jelentősen súlyosbította volna, az eljárás középpontjába került. 1955 augusztusában Gerley azért kapott 4 év börtönt, mert a bíróság hitelt adott a kalauz vallomásának. A vádlott fellebbezett, s új idők jeleként a Legfelsőbb Bíróság ősszel az ítéletet hatályon kívül is helyezte, éppen a bizonyítékok elégtelensége és a bizonyítási eljárás hiányosságai miatt. 1956 januárjában a Fővárosi Bíróság új ítélete a kalauz vallomását ellentmondásosnak találta (félreérthette, úgymond, a vádlott részeg dülöngélését...), és csak az izgató kijelentésre, valamint az igazolvány visszaszerzésének kísérletére szorítkozott. Az új ítélet 2 év 6 hónap lett, a védelem újabb fellebbezését ezúttal elutasították, és az ítélet 1956. március 26-án jogerőre emelkedett.

Érdemben azonban nem sokat változott. A vádirat a korabeli szokások szerint nem tartalmazta az inkriminált mondatot, a bíróság(ok) azonban kénytelen(ek) volt(ak) foglalkozni vele. „Nyilvánvaló, hogy a vádlott belső megye-

---

7 A bírósági ítélet 3,5 dl rumot és 3 * 3 deci bort rögzített, de utalt az adatok bizonytalanságára. ÁBTL 3.1.9. V-152.540 Simoncsics János és társai vizsgálati dossziéja. – A dosszié 3 személy egymással semmiféle összefüggésben nem álló ügyének ítéleteit tartalmazza. Lásd még BFL XXV.4.a - 1955 – 10936, Fővárosi Bíróság.

győződése az volt, hogy rendszerváltást kíván és a vádbeli alkalommal azt a reményét fejezte ki, hogy ez a rendszerváltozás rövidesen be is fog következni és ő ismét vitéz Gerley százados lesz” – fogalmazta meg az értelmezés lényegét a Legfelsőbb Bíróság.⁸ A tágabb politikai és szociológiai kontextust már az első ítélet rögzítette, s az végig megmaradt. „A bíróság a büntetés kiszabásánál különös mértékben vette figyelembe azt a tényt, hogy a vádlott osztályhelyzeténél fogva népi demokráciánk ellensége.” Meghallgatták Gerley főnökeit, akik úgy nyilatkoztak, hogy munkáját jól végezte, munkatársaihoz való viszonya „közepes [sic!], zárkózott természetű, csak közvetlen munkatársaival közlékenyebb.” Bár ellenséges megnyilvánulásai nincsenek, politikailag nem tartották megbízhatónak. Az első tárgyaláson meghallgatott személyzetis szerint „magatartását nem kísértük figyelemmel. Korábbi osztályvezetője jó véleménnyel volt róla. [...] Társaságot épített ki maga körül nem megfelelő elemekből.” Vagyis, fordította le a bíróság, „kapott lehetőséget”, azonban „ezt nem becsülte meg, és a legelső alkalomkor, amikor az ital hatása alatt érzései, gondolatvilága felszabadult, kiütközött igazi énjé, demokráciánkkal szemben érzett gyűlölete és máris a rendszerváltozás iránti óhajának adott kifejezést.”⁹

Úgynevezett „kis idős” (rövidebb tartamú szabadságvesztésre) elítéltként az 1956 nyári – kora őszi felülvizsgálati eljárások nem terjedtek ki Gerley ügyére. Az iratok szerint 1957. január 21-én helyezték feltételesen szabadlábra, a börtönparancsnok rendelete alapján; februárban a Fővárosi Bíróság végrehajtási kegyelemre javasolta, miután büntetése felét letöltötte, s mert tettét erősen ittas állapotban követte el. Az Igazságügyminisztérium viszont 1957. április elején nem tartotta indokoltnak a kegyelmi javaslatot.¹⁰ Ennek alapján azt gondolhatnánk, hogy Gerley a forradalom idejét végig a börtönben töltötte, s pusztán egy parancsnoki rendeletnek köszönhette – ideiglenesen? – szabadságát.

Valójában 1957. kora tavaszán, míg ügye tovább keringett a segédhivatalok útvesztőiben, Gerley százados már árkon-bokron túl járt. A szabadság nem a börtönparancsnok, hanem a fiatal filmsztár, a később megannyi emléke-

8 ÁBTL 3.1.9. V-152.540 Simoncsics János és társai vizsgálati dossz. 16.

9 BFL XXV.4.a - 1955 – 10936, Fővárosi Bíróság.

10 Uo.

zetes katonafigurát megformáló¹¹ Darvas Iván képében érkezett meg számára 1956. október 31-én. Darvas, oldalán egy századossal (!) és a Legfőbb Ügyészség Forradalmi Bizottsága által megbízott ügyésszel, politikai ügyben tíz évre ítélt bátyját kereste azon a napon a kőbányai Gyűjtőfogházban, őt jött kiszabadítani. Mikor megtalálta, befejezte misszióját, amelynek révén aznap mintegy száz politikai foglyot engedtek el. Gerley Győző a forradalom után emigrált, Darvas pedig az ő helyére került, csak némileg később. Darvas ügyének lelkiismeretes vizsgálói ötvenhárom általa, az első napon kiszabadított személyt azonosítottak és foglaltak listába.¹² A 39-A-342. törzsszámú elítélt, Gerley Győző, ha végül vitéz nem is, de tényleg (horthysta) százados maradt – mert ezzel a megjelöléssel szerepelt Darvas bűnlajstromán, az utolsó érdemi iraton, amely Magyarországon róla született.¹³

1945 után a századosok közül nagyon kevesen jutottak odáig, hogy a szovjet típusú rendszerrel való ellenérzésnek valamennyire is nyíltan hangot adjanak. Ha mégis, akkor ezek a hangok ugyanazt tartalmazták. A néphadseregben jövőjét kilátástalannak tartó Boda százados, a püspökhatvani cipész konyhájában vitatkozó Haám százados és a körtéri hajnalon ismeretlen cimborájának *bemutatkozni* szándékozó Gerley százados egyaránt státuszának elvesztését róta fel a szocialista rendszernek. Az elvette tőlük a biztos jövőt (Boda), a ranghoz méltó életszínvonalat, még annak szerény, mondhatni, alapvető attribútumait is, mint a rendes ruha, cipő, a valahogy kinéző csicskás és egy kis muzsikáltatás a cigánnyal (Haám), valamint a rangot és presztízst (is) kifejező rendfokozatot és megszólítást (Gerley). Nem érdektelen, hogy a szocializmus egyéb vonatkozásairól ezek az emberek semmit sem mondtak – bár nagyon is elképzelhető, hogy megvolt róla a véleményük. A hatalmi gépezet potenciális ellenségként azonosította őket. Elég volt néhány utalás az elveszett státuszra, a represszió sem maradt el.

11 Például a *Tizedes meg a többiek* tartalékos hadnagya, vagy a *Hideg napok* Tarpataki főhajónagya.

12 ÁBTL 3.1.9. V-141.863 Darvas Szilárd (Iván) vizsgálati dossziéja.

13 1999-ben kérte szolgálati idejének megállapítását, lásd HIL HM KI 12525. Gerley Győző tiszti okmánygyűjtője. – Ebből az iratcsomóból az is kiderül, hogy a kiegészítő parancsnokság már 1957. január 20-án tudott Gerley emigrációjáról, nyilván a tanácsi szervek bejelentése alapján – vagyis a köz- és katonai igazgatás ezúttal éberebb volt az állambiztonságnál...